

“luksuz” dugotrajnog čekanja za zaposlenje koje bi im odgovaralo. U uvjetima nepostojanja naknada za vrijeme nezaposlenosti, oni moraju prihvatiti bilo kakav posao u službenom i pogotovo neslužbenom gospodarstvu da bi prehranili svoje porodice. Istina, u većini nerazvijenih zemalja postoji neslužbena mreža rođaka i prijatelja koja pomaže ugroženima, ali svakim danom i tu dolazi do promjena i slabljenja povezanosti.

U mnogim tranzicijskim zemljama socijalni su problemi bili u sjeni ekonomskih i institucionalnih promjena. Neke od tih zemalja već ubiru plodove svojih reformi. Međutim, većina tranzicijskih zemalja prolazi kroz teškoće koje zahtijevaju ozbiljno razmatranje socijalnih pitanja te iznalaženje i provedbu odgovarajućih mjera za njihovo ublažavanje. Iako otvaranje gospodarstva, liberalizacija i deregularizacija nisu jednostavni procesi, još je teže ostvariti *održivi, dugotrajni razvoj*. Daljnje zanemarivanje socijalnih pitanja lako može dovesti do potpunog kidanja socijalnog tkiva, do daljnje porasti bezakonja i nasilja, ugrožavanja socijalnog kapitala, te postati prijetnja cjelokupnom gospodarskom razvoju. U društvima s velikim nejednakostima i socijalnom isključenosti lako nastaju i jačaju ekstremistički pokreti, a prijedlozi za rješenje društvenih teškoća, pa čak i umjereni birači, lako podlegnu slatkorječivim, populističkim političarima koji sve nedoumice rješavaju jednostavnim (nedemokratskim) rješenjima.

Siromaštvo i nejednakost bez sumnje su značajni društveni problemi, pogotovo ako ih prati pojačana socijalna isključenost. Iako je gospodarski razvoj bitan uvjet za suzbijanje siromaštva i isključenosti, on nije dovoljno i sigurno jamstvo za ublažavanje tih pojava. Socijalni transferi mogu pomoći u materijalnom položaju osoba kojima prijeti neimaština, ali uz to treba sustavno i trajno poticati socijalizaciju svih članova društva.

Ova knjiga, kao sveobuhvatan pregled novijih teorija i mogućih mjera u domeni siromaštva i isključenosti, svakako može biti vrijedan doprinos u saniranju tih problema i u nas.

Predrag Bejaković

REVUE INTERNATIONALE DE SECURITE SOCIALE

Godina 2000. (Vol. 54)

Ovaj časopis Međunarodne organizacije za socijalnu sigurnost (AISS), koji izlazi već 53 godine, prošle je godine promijenio svoj vanjski izgled, ali ne i temeljnu usmjerenost.

U prvom broju u 2000. godini nastavljena je velika debata o mirovinskim sustavima i njihovim reformama. Nepotpisani uvodnik nosi naslov *Pitanje mirovinskih reformi*. Autor podsjeća na uzroke i povijest mirovinskih reformi, stavljajući u središte pažnje zamjenu režima definiranih davanja režimom definiranih doprinosa. Kao što je poznato, prva radikalna mirovinska reforma izvršena je u Čileu 1981. godine. Ovdje je javni režim definiranih davanja u potpunosti zamijenjen obveznim režimom definiranih doprinosa, potpuno kapitaliziranih, s individualnim računima, upravljanih od privatnih fondova. Odatle se taj model mirovinske reforme, uz veliku potporu Svjetske banke, proširio svijetom. Međutim, kao jedan od glavnih problema takve mirovinske reforme, pojavilo se financiranje tranzicijskih troškova za prijelazne generacije. Debata o mirovinskoj reformi kasnije se proširila i na socijalne i druge aspekte. U prvi je plan istaknuto pet osnovnih ciljeva što ih je reformom trebalo ostvariti: socijalna prihvatljivost, financijska održivost, politička izvedivost, kompatibilnost s gospodarskim realnostima i situacijom na tržištu rada, usklađenost upravljanja i administracije sustava. Općenito se može reći da je većina zemalja pružila razuman otpor institucionalnim i komercijalnim pritiscima u pravcu radikalnih reformi, te prihvatila mirovinski sustav na tri stupa, kojima je pridodana socijalna zaštita financirana porezima. Jedno od temeljnih pitanja bilo je koju proporciju mirovina povjeriti prvom (PAYG), a koju drugom stupu (kapitalizirani fond). Prvi stup izložen je političkim, a drugi investicijskim rizicima. Autor zaključuje da se danas sve manje pažnje poklanja ekonomskom aspektu reforme, a sve više nastojanju da mirovinski sustavi generiraju dovoljno visoke mirovine koje će zadovoljiti potrebe korisnika.

U drugim člancima susrećemo koncepte raznih međunarodnih aktera u mirovinskim reformama. Robert Holzmann u svom prilogu

Pristup Svjetske banke mirovinskoj reformi izlaže već poznata stajališta Svjetske banke. Zanimljiva je autorova shema rizika (makroekonomskih, demografskih i političkih) i njihovo koreliranje sa sustavom tekuće raspodjele i kapitaliziranih fondova. Mislim da bi naši besprizivni zagovornici kapitalizacije mirovina trebali pred sobom imati ovu Holzmanovu shemu, eda bi uvidjeli da fondovi sami po sebi nisu panacea za krizu mirovinskih sustava, nego moguće rješenje koje valja primijeniti s nužnom dozom opreza.

Colin Gillion u svojem je članku *Razvoj i reforme mirovinskih režima socijalne sigurnosti: pristup Međunarodnog ureda rada* izložio pristup Međunarodnog ureda rada ovoj problematici. Gillion upozorava na potrebu da se razviju mirovinski režimi koji će u isto vrijeme omogućiti socijalnu sigurnost cijeloj populaciji, spriječiti siromaštvo u starosti i indeksirati mirovine, tako da se izbjegnju ekonomske distorzije i negativne posljedice. Autoru se čini da se optimalna struktura mirovina nalazi u kombinaciji definiranih davanja i definiranih doprinosa.

K. G. Scherman u prilogu *Za novi konsenzus: Stockholmska inicijativa AISS-a*, izlaže stajališta usvojena na sastanku Ureda AISS-a u Stockholmu 1996. godine, kojem je osobno predsjedavao. Mirovinski su eksperti na ovom sastanku došli do širokog konsenzusa o nužnosti pomirenja socijalnih i makroekonomskih ciljeva u postupku izrade koncepta i praktične primjene mirovinske reforme.

U drugom broju časopisa nastavlja se velika, čini se neiscrpna debata o mirovinskim reformama. Predsjednik Konzultativnog vijeća socijalne sigurnosti iz Washingtona, Stanford G. Ross, u ovom je broju objavio članak *Reforme mirovina socijalnog osiguranja: doktrina i praksa*. Ross zastupa stajalište prema kojemu bitno pitanje nije u domeni ekonomske i socijalne, nego kulturne politike. Osnovni je, dakle, problem kako razviti takav mirovinski sustav koji će voditi računa o realnim ekonomskim, socijalnim i političkim uvjetima zemlje? Autor posebno upozorava na posljedice globalizacije koja uzrokuje da države nastoje smanjiti troškove rada eda bi bile kompetitivne na svjetskom tržištu. S druge strane, socijalna kohezija i solidarnost postaju sve važnije i trebale bi ublažiti negativne aspekte globalizacije, utoliko više što je sve više nezavisnih radnika koji

ne mogu koristiti dosadašnja socijalna davanja poslodavaca.

Monika Queisser autorica je priloga *Reforma starosnih mirovina i međunarodne organizacije: od kritike do konvergencije*. Ona uspoređuje koncepcije mirovinskih politika Međunarodnog ureda rada, Međunarodne asocijacije socijalne sigurnosti, Svjetske banke i OCDE-a. Kako tvrdi, u početku je rasprava o mirovinskim reformama između tih organizacija bila veoma živa i ideologizirana, da bi se potom njezini sudionici usmjerili prema konsenzusu, pa i suradnji. Događajski je pristup, dakle, zamijenjen pragmatičnim.

U tom broju časopisa upozoravamo i na članak Davida M. Drora: *Reformirati zdravstveno osiguranje: pitanje načela?* Većina sustava zdravstvene zaštite u Europi i u SAD-u hibridnog je karaktera i sastoji se od javnoga i privatnog osiguranja. Nove reforme zdravstvenog osiguranja pojačavaju taj hibridni karakter, o čemu svjedoči i evolucija dobrovoljnoga u odnosu na obvezno zdravstveno osiguranje.

U broju tri uvodni je prilog Christine Behrendt: *Jesu li privatne mirovine održiva alternativa? Njihovi distributivni učinci u komparativnoj perspektivi*. Autorica upozorava da mnogi analitičari smatraju da privatni elementi u mirovinskim sustavima pogoršavaju nejednakosti i doprinose marginalizaciji velikog dijela stare populacije. Da bi provjerila tu hipotezu, autorica analizira rezultate istraživanja efekata privatnih mirovina, polazeći od podataka LIS-a (Luxembourg Income Study) za dvanaest razvijenih zemalja. Njezin je zaključak da privatne mirovine utječu na specifične nejednakosti umirovljenika. Autorica istodobno upozorava na važnost razvijanja strategija s ciljem ublažavanja posljedica takve raspodjele mirovina.

Od drugih članaka u ovom broju upozoravamo na prilog Petera A. Kempa *Uloga koncepcije stambenih naknada vezanih uz dohodak*. Poznato je da su stambene naknade vezane uz dohodak važna komponenta socijalne politike razvijenih socijalnih država. U članku se traže odgovori na sljedeća pitanja: zašto su stambene naknade postale tako važne? Koja je njihova uloga i koja bitna obilježja? Kako se ovdje rješava problem moralnog rizika? Prilog sadrži dosta podataka i zapažanja o stambenim naknadama u Australiji, Kanadi, Njemačkoj, Nizozemskoj, Novom Zelandu, Švedskoj i Velikoj Britaniji. Ovim prilogom autor nas uvodi u

jedno relativno zapostavljeno područje socijalne politike.

U četvrtom broju opet je u središtu pažnje reforma socijalnog osiguranja i mirovinska reforma. Tim su temama posvećena dva članka. Prvi je Johannessa Jüttinga: *Sustavi socijalne sigurnosti u zemljama s niskim dohotkom: koncepti, limiti, potrebe i nužda kooperacije*. Jütting analizira sustave socijalne sigurnosti u zemljama u razvoju, a pritom najviše pažnje poklanja četirima faktorima koja ih determiniraju, a to su: država, tržište, organizacija i privatna kućanstva. U članku se istražuju mogućnosti partnerstva između javnog i privatnog sektora. To se partnerstvo, prema mišljenju autora, mora zasnivati na korištenju lokalnih informacija, a također i na mogućnostima podjele rizika s kojima se suočavaju sustavi socijalne sigurnosti.

John A. Turner raspravlja o *Obveznim mirovinskim režimima s definiranim doprinosima: progres ili regresija?* Izvjesno je, kaže autor, da mirovinski režimi s definiranim doprinosima kakvi su danas u modi, na raspodjelu dohoda-ka imaju neutralne ili pozitivne efekte. Međutim, ti režimi donose i neke negativne posljedice. Zato je vrlo važno analizirati stvarno

funkcioniranje, a ne samo formalnu stranu takvih mirovinskih sustava. Primjerice, administrativni troškovi upravljanja financijskim računima u mirovinskim sustavima isti su bez obzira na vrijednost tih računa. Financijske institucije u pravilu uzimaju iste provizije za upravljanje računima, bez obzira na njihovu visinu, pa su te usluge proporcionalno skuplje za korisnike s malim računima. To je argument za zaključak da su režimi s definiranim davanjima općenito nepovoljni za korisnike s nižim mirovinama.

U ovom, kao i u drugim brojevima časopisa, nalazimo članke u kojima se tretiraju pojedini aspekti nacionalnih sustava socijalne sigurnosti. Tako se u četvrtom broju razmatra problem akumulacije kapitala u kineskom sustavu starosnih mirovina. Nadalje, ovdje je i članak o zdravstvenoj zaštiti u Portugalu, te problemima apsentizma i nesposobnosti za rad u Novom Zelandu.

Zaključno možemo reći da je ovaj časopis uistinu prava riznica vrijednih i poučnih članaka iz područja socijalne politike i socijalne sigurnosti, te ga je vrijedno preporučiti ozbiljnim interesentima.

Vlado Puljiz